

nenim prtnikom in obložena z raznimi jedili in pijačami. Pri dalmatinskih Slovanih sta se za čas tega praznika dva fanta izbrala; eden je dobil ime „gost“ in se je s strežbo gostov pečal; drugi se je nazival „badnjak“ in je moral neprenehoma ogenj varovati; to je bil simbol neizmenljivega prijateljstva. Vse te dni bila je sveta dolžnost, vsakemu prijateljstvo in ljubav skazovati.

Ves ta popis končuje dr. Klun s temi-le besedami: Jaz sem se trudil jasno dokazati, da so Slovenci darovito in energično slovansko pleme, katero stopi na poprišče vsesvetske zgodovine z vso silo mladosti, z živim soznanjem svoje narodnosti in z gorečo ljubeznijo do prave vere. V tem prepričanju pogumno in častno pruzijo Slovenci bratovsko roko svojim soplemennim bratom, da bi edinstvo duhá in eneržije vseh k eni občni celoti priveli, in da bi vsi mi zlili se v jedno národno porodico! — Tako je dr. Klun pisal v Lichtensteig-u v Švajci 1856—1857. leta — lanskega leta pa se je isti dr. Klun predrznil dr. Bleiweisu v deželnem zboru odgovoriti, da imajo naši narodnjaki „drug program“ kakor takrat, ko je on ž njimi bil. Pogledite — možá!

Starinske in povestniške stvari.

Pitanja

društva za jugoslav. povjestnicu i starine

na sve prijatelje starinah i povjestnice naroda hrvatskoga, slovenskoga, srbskoga i bugarskoga.

(Konec.)

18. Što pripovijeda narod o postanku svijeta, o suncu i mjesecu, o sunčanom i mjesečnom kralju, sunčevoj i mjesečevoj materi? O zvijezdah i repaticah? O mlaju, mladoj nedjelji i starom petku? O vjetru i kralju vjetrovah, o magli i oblacih? O kiši, gradu (tuči), munji (strieli), gromu i gromovniku, ognjenoj Mariji i ognjenom kralju? itd.

19. Kako zove narod u vašoj okolini pojedine zvijezde? Što je puku mliečnica (mliečni podnebeski pás)? što mu je dúga (puga)? što vlastari (vlastarice, lastari, blastari, vlašići)? što kosci, kola (foringa), zvierinščica, rimski križ, sv. Jelene križ, glastožari (12 zvijezdah), danica, večernica, večerna luč, volarica, svati, snuboki? itd. Kako tumači puk kriesanje zvijezdah, sjevernu zoru (luč) itd.?

20. Što pripovijeda narod o bajoslovnih pticah i zvierih? Što o Div-ptici, ždralu, žerjavu, labudu, utvi, sovi, čuku, mračnjaku, šćapu, hupaču (futaču), recelju, grilu, kavki, svraki, vrani, gavranu, kukavici, pastjerici, vugi, golubu, grlici, slavulji, lastavici, orlu, sokolu itd.? Što o zmaju (aždaji, pozoju), zmiji (guji, kači) guji s dragocienom krunom, bijeloj kači, zmiji kučarici, modrasu, kačcu? Šta o vilinskih, krilatih i morskih konjih, što o šarcu, buri kobili, jelenu itd.?

21. Koji su kod vas običaji pučki kod poroda, babinah, kršćenja, kumovanja, pobratimstva i posestrimstva, ženidbe, smrti i pogreba? Šta su pokajnice, jaukalice, tužbalice, plakalice, narikači? Šta su karmine, daće i koljivo? Kako se svetkuje u vas nova godina i koledovanje? Šta su koledarice, koledjani i koledači? kako se svetkuju sv. tri kralji i vodokršće? Kako posljedni dnevi pokladah (fašinga), korizmena srieda i sriedine korizme? Kako uskršni (vazmeni) praznici? Kako dan sv. Jurja (Gjorgje) i jurjevski kres? Ima li kod vas Ladaricah? Što se pjeva na Jurjevo? Kako se svetkuje prvi dan svibnja (maja); i dan sv. Ivana krstitelja? Šte se pjeva o Ladu? Što su veljanke, kre-

sarice, krešćarice i krstnice? Kako se vrši dan sv. Trojice? Što su kraljice? Što se radi na dan sv. Vida, sv. Ilije i sv. Petra? Što je Varin dan? Što rade na Miholje i na dušni dan? Kako se praznuje badnjak i božićni dnevi? Kako zadnji dan godine?

22. Šta su dodole, prporuše i čarojice? Šta ot-mice? I što je krvnina i osveta? Šta su zakletve i uroci?

23. Što se baja kod poljskih poslova i radnjah? kako se vrši sietva, kositba, žetva raznoga žita, ljupljenje kukuruza itd.? Kakove se tom prilikom mole molitve ili pjevaju pjesme? Da li se u vas gata u kosti brava, kokoše, tuke itd.?

24. Što se radi na rodjen dan i na krstno ime? Što su materice? Kako su kod vas postala podrietla, nadimena i prezimena pojedinih obitelji i čitavih plemenah? Kako je postalo ime šokac, bunjevac, vlah, morovlah, turkovlah, bodulj, brajc, bezjak, mutljak, kirac, čić itd.? Šta govori narod o pasoglavcih (pesoglavcih)? —

Svaki prijatelj starinah i povjestnice hrvatske, srb-ske, slovenske, bugarske i obće slovanske, moli se najuljudnije, da po mogućnosti barem na jednu točku od gore stavljenih pitanjah, u kojem mu drago jeziku, pismeno odgovori i svoj odgovor podpisanomu pošalje. Njegovo ime zabilježiti će se za zahvalnošću u zapisniku društvenom, a sastavci tiskati će se u „Arkivu“ za povjestnicu i starine južnih Slavenah. Društvu biti će mило ako se odgovori na ova pitanja i u budi kojem časopisu, koji u jugoslavenskih zemljah izlaze. S toga se umoljavaju najprijaznije sva uredništva hrvatskih, srbskih, slovenskih i bugarskih časopisah, da ova pitanja u svojim listovih priobćiti vole, pa ako se u njih odgovor na budi koje pitanje objavi, da onaj list, u kom takav odgovor pečatan bude, društvu za jugoslavensku povjestnicu besplatno ili za plaću dostave.

U Zagrebu dne 15. siečnja 1871.

Ivan Kukuljević,

Predsjednik društva za jugosl. povjestnicu i starine u Zagrebu.

Politične stvari.

Švica, v pomin naši vladi, ki se panslavizma boji!

Pavliny-Toth, znani voditelj Slovencev v Slovakiji, je te dni v ogerskem državnem zboru možem, ki imajo krmilo avstrijske vlade v rokah, pravo povedal, kako naj bi strah panslavizma in morebiti tudi pangermanizma pregnali. Stavil jim je Švico v izgled, med drugim rekši to-le:

„S kterimi sredstvi je Avstrija hotela ubraniti zedinjenje Italije in Nemčije, in s kterimi sredstvi hoče sedaj v okom priti zložbi Slovanov? Prav z žalostnimi, to je, s takimi sredstvi, s kterimi se ne dá doseči njen namen, namreč: s centralizacijo in z njenim ljubim sinkom — absolutizmom. In prav zarad tega je Avstriji spodletela poskušnja, Italiji ubraniti zložbo; Italija je dovršila svoje zedinjenje vkljub velemočni Avstriji, kteri je odtrgala njene laške dežele. Ravno tega se ima Avstrija bati od Nemčije ozir svojih nemških dežel. In vendar Italija še ni popolnoma zložena in tudi Nemčija javalne kedaj bode. Kajti poglejmo v malo Švico; ondi so nekteri kantoni laški, nekteri nemški, in vendar ne verjamem, da se ti z Nemčijo, oni z Italijo kedaj zedinijo. Česar tedaj velemoč avstrijska ni mogla ubraniti s svojim absolutizmom, to je ubranila Švica s svojimi svobodnimi napravami.

Ako tedaj Avstrija, da izpolni svojo diplomatično nalogo, hoče v okom priti slovanski zložbi, naj posnema malo Švico; toraj naj se nikar s centralističnimi in absolutističnimi zahtevami in s silnim zatiranjem narodov ne ustavlja zedinjenju Slovanov, ampak s svobodo, kateri prva podlaga je národna svoboda; kajti le po národni svobodi je mogoča splošna svoboda. Tako je v Švici, in tako želim, da bi bilo tudi pri nas. Ako se bomo s temi sredstvi ustavljali zedinjenju Slovanov, nikdar se ne prikaže v podobi, ktere se boji Evropa. Ako se pa slovanski zložbi ustavljamo z absolutizmom, s silo, gotovo se dovrši v kljub velemoči naše države.

Zakaj avstrijski Nemci že danes hrepené po Prusiji? Nek telegram iz Beča naznanja, da Nemci več niso zadovoljni z delegacijami; oni hočejo zvezo na brambo in upor skleniti s Prusijo; meni se zdi, da kmalu izrekó, da bi poslance rajši pošiljali v Berlin nego v Pešto. In to se godí zaradi tega, ker se bojé, da si še dolgo ne morejo obdržati one sile, ktero še dandanes imajo, to je, gospodstva nad drugimi národi; oni dobro vedó, da se to, kar je krivično, dolgo časa ne dá vzdržati, in prav zato hočejo za česa skrbeti za svoje národno varstvo. —

Dajte tedaj avstrijskim Slovanom to popolnoma, kar jim gré, osvobodite jih jarma nemškega, in Vaš strah panslavizma zgine!

Dopisi.

V Gorici 19. marca. x+y. — Včeraj je vložil dr. Lavrič pri dotičnih oblastnjah naznanilo zaradi izdajanja „Sočinega“ časnika. Imé mu bode „Soča“; odgovorni vrednik: trgovski uradnik gosp. Viktor Dolenec. Izhajal bo list za zdaj po dvakrat v mesecu. — Kar je prinesel pretekli teden „Narod“ glede ustanovitve národno-katoliško-politiškega društva z imenom „Sloga“, je vredno, da se v pretres vzame. Štajarski Slovenci so se v enak namen že zedinili; dobro pa je treba posnemati, naj pride od kodar koli. Sosebno je želeli, da bi se naši korenjaki na kmetih o tej zadevi oglasili; kajti z razkropljenimi močmi nič ne opravimo.

Iz Gorice. (V čitalnici naši) se napravi 26. marca ob 8. uri zvečer „beseda“, pri kateri se bode predstavljala gledališna igra: „Kteri bo“? K tej besedi se vabijo vsi gg. družbeniki in pa prijatelji čitalnic.

Odbor.

Iz Trsta. (Čitalnica Rojanska) napravi v soboto 25. dne t. m. besedo z deklamacijami, petjem in tombolo. — Na belo nedeljo, to je, prvo po veliki noči, pa bode beseda z igro: „Samo, prvi slovenski kralj“. Poslednja beseda bo na korist ubogim Dalmatincem v pokrajinah Narente. Vljudo vabi udeležbo prvi „besedi“.

Odbor.

Iz Razdrtega 14. marca. — Velika nesreča, kakor so „Novice“ že zadnjič povedale, je našo že tako revno vas zadela. *) — 10. dne t. m. ob 2. uri popoldan jame iz dozda še neznanega vzroka neki hlev goreti, a ogenj se je tako naglo razširil, da je v četrto uri 17 hiš in 6 hlevov pokončal. Zgorelo je tudi dvoje krav in 6 prešičev, kajti ljudje so v prvem velikem strahu le malo rešiti mogli. Škoda je pri sedanjí revščini grozno velika, in ljudje so bili le deloma zavarovani. Nesreča bi bila še grozovitejša in cela vas v veliki nevarnosti, ako bi ne bilo pomoči. Toraj izrekujem očitno hvalo iz zahvalo našim sosedom Ubelcom in Senožečarjem.

*) Siromakov so se, kakor „Laib. Ztg.“ naznanja, brž usmilili presviti cesar in poslali jim 400 gold. Vred.

nom, ki so z njunimi župani na čelu izvrstno gasili in delali, ravno tako tudi c. k. žandarmeriji senožeški, posebno pa še žandarmu Jožetu Albrehtu.

Župan.

Krško na Dolenskem 17. sušca. —r— Sprejmite drage „Novice“ tudi od naše strani malo vrstic. Kar se tiče národno naše življenje, vam veselega srca povem, da koračimo malo po malo naprej in da imamo možé, kateri so vneti za blagor našega ljudstva in mu pošteno branijo pravice njegove, čeravno pisano gledajo nemškutarji, ki za svoje orodje nimajo družega kakor laž in zvižaje. — Čudili se bote, ako Vam povem, da ljubljanska „feuerwehr“ le-sem svoje korenine razprostira, a še bolj se bote čudili, ako vam povem, da na čelo tega društva sta se vstopila grof Corinsky, tukajšnji c. kr. okrajni glavar, in pl. Rutkovsky, c. kr. okrajni komisar, in da namerava nekih 20 oseb v Ljubljano priti, da se od ljubljanske „feuerwehr“ vadijo gasiti. Ker pa druge učiti more le tak, kdor sam dobro razume svojo reč, od ljubljanske „feuerwehr“ pa še dozda nismo slišali nikoli, da je dejansko pokazalo svoje talente pri požarih, ne bo kruha iz te moke. O „feuerwehrrkneipah“ smo pač večkrat kaj brali, al v knajpah se le žeja gasi s pivom in vinom, ne pa oginj z vodo. Ne vem sicer, ali je res ali ne, kar pravijo, da je ljubljanska „feuerwehr“ le neki „ableger“ turnarskega društva, o katerem ni duha ne sluha več. Al bodi-si vse to, kakor koli hoče, mi prosimo sv. Florijana, da nas ognja obvaruje, gospodarje pa opominjamo, naj si svoja pohoštva asekurirajo, in ako pride nesreča ognja, naj prihitijo na pomoč delavni ljudje, potem naših „gutschlauchov“ ne bode treba. Posebno pa se čudimo temu, da gospodje uradniki stopajo na čelo napravam, ki spadajo v skrb občinam; vsaj bi imeli dela marsikaj o tem, da nam varujejo §. 19. temeljnih postav, da nam Slovincem ne pogorí národna ravnopravnost! Tù, tù gasite! — V našem okraji bi, kakor žejni pijače, potrebovali vinorejske, sadjerejske in čbelarske šole, da bi se vinstvo, sadje- in čbeloreja na višjo stopinjo povzdignili. Našemu okraju, največjemu, kar se pridelovanja vina tiče, bila bi taka šola v neprecenljivo korist, a tudi krški mestjani bi svoj prihodek imeli, ako bi se šola tukaj ustanovila. Kako, da grof Chorinski pred misli na nemško „feuerwehr“ nego na slovensko, nam živo potrebno šolo?

V Dolenji vasi 13. marca. (Požar.) V noči od 11. na 12. je zadela našo vas grozna nesreča. Ko je zadnji sobotni večer že vse pri počitku bilo, se je ob pol enajsti uri sredi vasi v neki stari, leseni, s slamo pokriti hiši ogenj vnel, ki se je po suhih škopnatih strehah tako hitro razširil, da je bilo do dveh po polnoči, tedaj v treh urah, že devetnajst hiš in nekoliko družih poslopij v pepelu. Komur je znano, v kaki tesnobi so Dolenjske hiše, da jih je dosti lesenih in največ s slamo pokritih, bo rad verjel, da je bilo zares težko, strašnemu požaru v okom priti. Delalo se je, kar največ se je moglo. Domači ljudje so sicer najbolj skrbeli, kako in kam bi svojo živinico in še kaj družega rešili; vendar jih je bilo tudi domačih prav obilo, ki so marljivo gasiti pomagali ter svoje življenje iz ljubezni do bližnjega v smrtno nevarnost stavili, zlasti sta zaslužila domačina Janez Kromar, poprejšnji Dolenjski župan, in njegov brat Jakob Kromar, kmet in tesar v Rakitnici, očitno pohvaljena biti. Posebna čast in hvala gre pa našim pridnim sosedom Ribniškim faranom sploh. Ti so prišli z dvema gasilnicama na pomoč, eno gasilnico je vodil Ribniški kaplan č. gosp. A. Zorc, drugo pa Ribniški župan gosp. Logar; oba gospoda sta pokazala, da sta težavnemu poslu popolnoma kos. Poleg imenovanih gospodov sta